

TESIA AURKEZTU BERRI DU XABIER ETXANIZEK ETA 'CUM LAUDE' KALIFIKAZIOA ESKURATU

«Ezjakintasun handia dago haur eta gazte literaturari buruz»

Jean Haritxelhar buru zuen epaimahaiak 'cum laude' kalifikazioa eman zion joan den astean Xabier Etxaniz Erle idazle eta irakasle oñatiarrak aurkeztutako 'Euskal haur eta gazte literaturaren historia' doktorego tesiari.

Juan Luis Zabala / Donostia

Bi atal nagusitan banatua dago Xabier Etxanizek uztailearen 9an aurkeztutako doktoretza tesia. «Lehenengo atalean haur eta gazte literatura zer den zehazten ahalegindu naiz, nolabaiteko definizio baten bila», azaldu digu Etxanizek. «Nahiko teorikoa da tesiaren lehen atal hau. Oso gutxi teorizatu ohi da haur eta gazte literaturaz, bai nazioarte mailan eta bai hemen. Bigarren atalean euskal liburugintzaren historian izan diren haurrentzako liburuak izan ditut aztergai, eta horien barruan haur literaturakoak, noski. Nazioarteko lanik interesgarrienak ere aipatu ditut».

Hainbat motiborengatik, bide urratzaile izan da Xabier Etxaniz tesi hau egitean. Batetik, EHuko Gasteizko kanpuseko Irakasletza fakultatean azken 150 urteetan irakurri den lehen tesia izan delako berea, eta, bestetik, euskarazko haur eta gazte literaturari buruzko lehen tesia ere badelako.

«Gure eskolan ez zegoen doktoretza programarik duela bost urte arte», azaldu digu Etxanizek. «Nirea izan da lehen tesia baina orain bidea zabalik dago beste batzuek ere egin dezaten. Badaikit hainbat proiektu planteatzen hasita daudela».

Euskarazko haur literaturaren inguruko tesi gehiagorik ere izango dela uste du Etxanizek, bai baitaki gisa horretako asmoak dituztela hainbat irakasle, Eukene Martinek eta Manu Lopezek adibidez. Etxanizek Juan Kruz Igerabide irakasle eta idazle adunarra izan du tesi-zuzendari.

«Ez bakarrik gure artean, mundu osoan ere oso ikerlan gutxi dago haur literaturaz», dio Etxanizek. «Ezjakintasun handia dago gaiaren inguruan, eta harri-garria da zer nolako aurreiritziak dituen jende askok. Oraindik ere haur literatura *Xabiertxo*-rekin erlazionatzen dute askok, esate baterako». «Haur literaturak euskal literaturaren barruan bizi duen egoera euskarazko literaturak Espainiako Estatuan bizi duenaren antzekoa da», Etxanizen ustez, bi kasuotan «ezjakintasunaren ondorio diren aurreiritziak eta mesprezua daudela». Aurreiritzi horiek gainditze-lagunak izan nahi luke Etxanizen tesiak, «haurren eta gazte literaturak daukan balio estetiko eta literarioa erakutsiz».

EHuko argitalpen zerbitzuak doktorego tesiei eskainitako sailean tesia argitaratuko diolako esperantza du Etxanizek, baina bestelako argitalpenik ere izan dezake bere lanak. «Tesiaren zati bakoitzarekin liburu bana egin

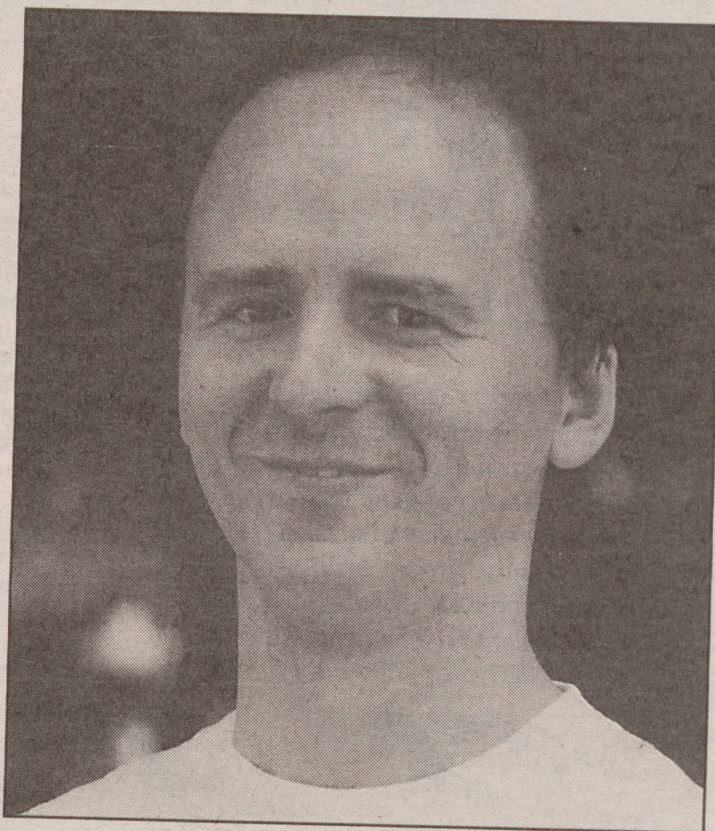
daitekeela uste dut. Lehen atala, teorikoa, dagoen bezala argitaratu daiteke, eta bigarrena, historiari dagokiona, laburpen bat egin eta gero». Horrelako liburuak plazaratzekotan, epaimahaideek egindako oharra eta aholkuak kontuan hartuko ditu, noski, egileak, testuari bere tonu akademikoa arintzen saiatzeaz gain.

Berandu hasia baina azken urteetan asko

aberastua • Euskarazko haur literatura «berandu hasia» dela dio Etxanizek, baina azken urteek oso uztia oparota eman dutela. «Telebistarekin batera, haur literatura izan da azken urteetan euskararen munduan bilakabiderik handiena izan duen arloa», bere ustez, «nahiz eta ez dagoen horren inolako aitortpenik ez kaleratu eta ezta kultur giroetan ere». «Ezer ez izatetik gure hainbat lan kanporatzera pasatu gara. Hori oso pauso handia da. Gaur egun hemen sortzen eta itzultzen denarekin egoera nahiko orekatua eta osatua dago».

Haur literaturaren inguruko aurreiritziak aurkako borrokan ere eman da aurrerapausorik, Etxanizen ustez. «Esate baterako, Joan Mari Torrealdaie egiten ari den *Euskal idazleak gaur* liburuan atal bat izango da haur eta gazte literaturari eskainia. Lehen ez zen horrelakorik. Koldo Mitxelena eta Luis Villasanten egindako euskal literaturaren historietan ez zen haur literatura aintzat hartu. Joan Mari Torrealdairen katalogazio lana, aitzitik, oso baliagarri izan zait».

Dena den, bada zer konpondurik eta zer hobeturik, Etxanizen ustez, euskarazko haur literaturaren munduan. «Urtero

Xabier Etxaniz, euskarazko haur eta gazte literaturaz idatzitako lehen doktorego tesiaren egilea.

JOSEBA OLALDE

euskarazko 300 bat liburu argitaratzen dira haurrentzat, hau da, 1970 baino lehen argitaratu ziren guztiak baino gehiago. Horrek erakusten du badagoela izugarriko nahasketa. Oso liburu onak eta oso txarrak, denak batera argitaratzen dira, eta falta da irizpideak finkatzen eta kalitatea hobetzen lagunduko duen kritika bat. Oso kritika gutxi dago, eta egiten den apurrari ez zaio kasu handirik egiten, gurasoek eta irakasleek ez baitute, oro har, kiritikarik irakurtzen».

Ardura handiagoa behar lukete

gurasoek eta irakasleek haurren eskuetara heltzen diren liburuen inguruan. «Urtero 300 liburu argitaratzen badira eta haurren eskuetara horietako edozein heldu badaiteke, arrisku handia sortzen da hor, liburu txarra heltzen bazaio eskuetara haurra desanimatu egin baitaiteke. Gainera liburu txar horrek liburu on bati tokia ken diezaiake».

«Kantitateari baino gehiago kalitateari begiratzeko ordua heldu da», dio Etxanizek. «Kalitatea da gure erronka nagusia egun».

Minaberry, aitzindari ahantzia

HAURRENTZAT idatzitako lehen euskarazko liburuak XIX. mendearen hasieran argitaratu ziren: alegiak, liburu erlijioso eta didaktikoak... Baina Marijane Minaberryk 60ko hamarkadan argitaratutako lan batzuk izan ziren euskarazko haur eta gazte literaturaren sorrera markatu zutenak, Xabier Etxanizek bere tesiaren dienez.

Minaberryren bi liburu izan ziren, zehazki, abiapuntua; *Itxulingo Anderea* ipuin liburua (1963) eta *Xoria kantari* poema liburua (1965).

«Ez ziren haurrei irakasteko idatzitako liburuak, ezta euskararen aldeko mezua bideratzeko idatzitakoak ere, gerra aurrerako liburu asko izan ziren bezala», dio doktoreak. «Helburu estetiko eta literario batekin idatzi zituen liburuak Minaberryk».

Ondorengo urteetan ez da oso aberatsa panorama: Lurdes Iriondok idatzitako antzerki lan eta narrazioak daude, Martin Ugaldere *Umeentzako kontuak* (Itxaropena, 1966), Jon Etxaide eta Txomin Peillen ipuin batzuk,

ipuin zaharren bildumak, haurrek sortutako ipuinak...

Haur literaturaren aro modernoak 80ko hamarkadaren hasieran izan zuen abiapuntua, hiru idazle nagusien eskutik: Bernardo Atxaga, Anjel Lertxundi eta Mariasun Landa. Hiru idazleon liburu bana kokatzen du Etxanizek abiapuntu horretan: Atxagaren *Chuck Aranberri dentista baten etxean*, Lertxundiren *Tristeak kontsolatzeko makina* eta Landaren *Txan fantasma*. «Hiru liburu horiek

nolabaiteko haustura bat markatu zuten eta aurrerantzean oso bilakabide handia izan du euskal haur literaturarak». Erein eta Elkar argitaletxeak haurrentzat liburuak argitaratzen hasi ziren eta bide hori heltzen diote egun ere. Atxagak, Lertxundik eta Landak idazten jarraitu dute eta beste idazle asko ere sortu da. Aberastan horren erakusgarri da, Etxanizek dienez, gero eta gehiago izatea kanpoko hizkuntzetara itzultitako euskarazko haur literaturako liburuak. X

Haur eta gazte literaturako sei liburu plazaratu ditu Zubia argitaletxeak

■ Edorta Jimenezek da horietako bat: 'Urdaibaiko ipuin eta kondairak'

Erredakzioa / Bilbo

HAUR eta gazte literaturako sei liburu berri plazaratu ditu Zubia argitaletxeak. Zortzi urtetik gorakoentzat dira hamar urtetik gorakoentzat bat, hamabi urtetik gorakoentzat beste bi eta gazte literaturakoa beste bat.

Zortzi urtetik gorakoentzat Agurtzane Ortiz de Landak zeren *Leireren opor miresgarriak* eta Gillian Crossen *Zuhaitz gaineko txabola* irakurtzeko aukera dute, azkenekoa hau Idoia Gilleneak itzulia.

Hamar urtetik gorakoentzat sailean Joseba Ossaren *Inarri Lapontako lore* eman du argitaratu Zubiak, eta 12 urtetik gorakoentzat Joanes Urkixoren *Bihotz ausarta* eta Peter Steinback-en *Benni ixilik dago*, Idoia Gilleneak itzulia hau ere. Ossaren liburua Alberto Torcalek ilustratu du, Steinbackena Helme Heinek eta Joanes Urkixorena Rober Garayk.

Gazteen sailean, berriz, Edorta Jimenezen liburu bat eman berri du argitaratu Zubiak: *Urdaibaiko ipuin eta kondairak*. Liburu hau ere, Urkixorena legez, Rober Garayk ilustratu du. X

Bernardo Atxagak Xola zakurraren bigarren abentura kaleratu du

■ 'Xola eta basurdeak' Erein etxeak argitaratu du

Erredakzioa / Donostia

BERNARDO ATXAGAREN *Xola eta basurdeak* liburua argitaratu berri du Erein etxeak. Joan den maiatzaren 26an Trapagan egindako libraldia jaialdian banatzeko edizio berezia egin zuen Ikastolen Elkarteak. Orain Erein etxeak kaleratu duen liburua ohiko moduan banatuko da. *Xolak* badu lehoien berri du izena Atxagak Xola zakurraren inguruan iaz kaleratu zuen lehen abenturak. Oraingo hau, *Xola eta basurdeak*, bigarren liburua da. Bilduma osatzeko asmoa duen saila osatzen dute bi liburu horiek. *Holaxe* bizi da *Xola* du izena sail horrek eta urtero gehituko zaio abentura berriren bat.

Bigarren liburuak basurde ehizarako bidean jartzen du Xola zakurra. Zortzi urtetik aurrerakoentzat den liburu honek marrazki ederrez jantzirik ageri da. Oraingoan ere Mikel Valverde da marrazkilaria. X